

VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MOKINIŲ VERSLUMO UGDYMO GALIMYBĖS MOKOMOSIOSE MOKINIŲ BENDROVĖSE

Ingrida Donielienė, Vita Každailytė, Asta Širiakovienė
Šiaulių universitetas

Įvadas

Viena iš prioritetinių kompetencijų, akcentuojamų Europos ir Lietuvos švietimo tiksluose, – verslumo kompetencija. Jos aktualumas pabrėžiamas Bendrosiose programose ir išsilavinimo standartuose (2008), Integruojamųjų (papildomųjų) programų gairėse (2005), Nacionalinėje jaunimo verslumo skatinimo 2007–2011 m. programoje, Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatų įgyvendinimo programoje (2003) ir kt. dokumentuose. Klausimus, susijusius su verslumu, nagrinėjo L. A. Collins, A. J. Smith, P. Hannon (2006), R. Čiegis, S. Skunčikienė, A. Rašickas (2005), L. Gegieckienė, A. Graišienė (2009), G. Strazdienė, A. Garalis (2006) ir kt. Jie analizavo verslumo sąvokas, verslumą skatinančius metodus, verslaus žmogaus savybes. Tačiau visuomenė keičiasi labai greitai, todėl tampa aktualios vis kitos, naujos verslumo savybės, reikalingos žmonėms, ieškantiems darbo, kuriantiems verslą bei priimantiems svarbius sprendimus kasdieniniame gyvenime. Daugelis autorių akcentuoja, kad verslumo įgūdžius reikia pradėti ugdyti nuo vaikystės ir tai geriausiai pasiekama užsiimant praktine veikla. Nacionalinėje jaunimo verslumo skatinimo 2007–2011 m. programoje, verslumas suvokiamas kaip asmens gebėjimas paversti idėjas veiksmais. Jis reiškia kūrybingumą, naujoves ir pasirengimą rizikuoti bei gebėjimą planuoti ir valdyti projektus, siekiant tikslų. Moksleivių verslumo ugdymo klausimai yra aktualūs, nes šie gebėjimai reikalingi kasdien visose gyvenimo srityse. Įgytos ekonomikos ir verslo žinios turi mokyti jaunimą pasirinkti optimalias verslo sritis, priimti reikalingus efektyvius sprendimus ir racionalius šiuolaikinius ūkininkavimo metodus. Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija (2008) įvardija, kad Lietuvoje bendrojo lavinimo mokyklose skiriama per mažai dėmesio verslumo įgūdžiams lavinti. Dažniausiai mokiniai gauna tik teorinių žinių, tačiau retai jas taiko praktiškai. Autoriai, analizuojantys verslumo ugdymo galimybes, mažai kalba apie verslumo ugdymą mokyklose, steigiant mokomąsias mokinių bendroves (toliau MMB), kurios ypač skatina mokinių kūrybiškumą, atsakomybę, sprendimų priėmimą, pasitikėjimą savimi, bendradarbiavimą ir kt.

MMB yra viena efektyviausių „Lietuvos Junior Achievement“ verslumo ugdymo programų. Įkurdami trumpalaikę akcinę bendrovę ir ją valdyda-

mi pagal bendrovės veiklos įstatus, moksleiviai įgyja verslo įgūdžių ir praktiškai pritaiko ekonomikos sąvokas. Nuo tikros firmos moksleivių bendrovė skiriasi tik tuo, kad turi ribotą kapitalą – tipinis įstatinis kapitalas 100 akcijų po 5 Lt; veikia ribotą laiką, t. y., iki vienerių mokslo metų; šiek tiek supaprastinta buhalterinė apskaita (http://www.lja.lt/naujas/bendroves/MMB_apie.htm). Moksleiviai susipažįsta su visais verslo bendrovės veiklos etapais: kaupia pradinį kapitalą, tiria rinką, parduoda akcijas, gamina bei realizuoja produkciją (arba teikia paslaugas) ir tvarko bendrovės veiklos apskaitą. Dalyvaudami veikloje, mokiniai įgyja planavimo bei organizavimo įgūdžių, išbando, kiek gali būti atsidavę darbui sėkmės ir nesėkmės atvejais, konkurencingoje aplinkoje ir rizikos atvejais. Mokiniai ugdomi kaip pozityviai maistančios, aktyvios ir atviros naujovėms asmenybės.

Europos Komisijos atlikto tyrimo duomenimis, mokinių bendrovių veikloje dalyvavę vaikai tris kartus dažniau linkę kurti savo verslą. Šioje programoje dabartiniu metu dalyvauja beveik 40 Europos valstybių. Skandinavijos šalyse šioje – 3 kartus daugiau mokinių nei Lietuvoje. Akivaizdu, kad tai lemia tolesnį šalies ekonomikos vystymąsi – šimtai ir tūkstančiai programoje dalyvavusių mokinių kuria smulkų verslą, kuris sudaro šalies ekonomikos stuburą. Mokinių bendrovė – tai unikali galimybė mokykloje įkurti ir įgyvendinti savo verslą.

Tyrimo objektas – vyresniųjų klasių mokinių verslumo ugdymo galimybės MMB.

Tyrimo tikslas – atskleisti vyresniųjų klasių mokinių verslumo ugdymo galimybes MMB.

Tyrimo metodika ir organizavimas

Atlikta mokomosios mokinių bendrovės dalyvių, apklausa keturiais etapais. Kiekviename iš jų mokiniai atsakinėjo į jiems pateiktus atvirus bei uždarus klausimus. Pirmoji apklausa vykdyta prieš steigiant mokinių bendrovę, norint sužinoti mokinių lūkesčius; antroji – praėjus kelioms dienoms po įmonės įsteigimo ir pasiskirstymo pareigomis bei atliekamomis funkcijoms; trečioji – įmonės gyvavimo viduryje (aiškintasi aktuali mokiniams veikla – kada jie dažniausiai ją užsiima bei su kuo tariasi iškilus nesklandumams); paskutinė apklausa padaryta pabaugus įmonės veiklą ir ja siekta išsiaiškinti, su kokiomis problemomis susidūrė mokiniai, ar pasiteisino jų lūkesčiai.

Tyrimo dalyvavo 19 dešimtų–vienuoliktų klasių mokinių. Į klausimus mokiniai atsakinėjo elektroniniu būdu. Tyrimų rezultatų duomenys apdoroti atviro kodavimo programa „Kokybis“, o uždarų klausimų duomenys – Ms Excel programa.

Tyrimo rezultatų analizė

Motyvacija imtis verslo gali būti labai įvairi. V. Pruskus (2003) išskiria tokias paskatas: norą praturtėti, siekį būti savarankiškam, norą parodyti savo sugebėjimus, susikurti sau darbo vietą, įgyvendinti savo idėją, saviraiškos poreikį ir kt. Kiekvieno mo-

kinio motyvacija imtis aktyvios, neįprastos MMB veiklos, taip pat gali skirtis, todėl svarbu išsiaiškinti priežastis, paskatinusias mokinius įsitraukti į tokią veiklą. Tyrimo dalyvaviams didžiausia paskata buvo nauja, neįprasta, įdomi veikla (1 lentelė). Svarbi anksčiau šiame projekte dalyvavusių moksleivių nuomonė. Tiriamieji minėjo ir vieną iš aktualiausių verslumo gebėjimų, dėl kurio jie nori įsitraukti į įmonės veiklą, tai – komandinis darbas. Kaip teigia E. Bagdonas (2002), bendravimas – vienas iš pagrindinių įmonės sėkmę lemiančių veiksnių. MMB skatina komandinį darbą, o įmonės veiklos sėkmė labiausiai priklauso nuo bendro darbo rezultatų.

1 lentelė. *Priežastys, dėl kurių mokiniai įsitraukė į MMB veiklą* (N = 16)

Kategorija	Dažnis	Kategoriją apibūdinantys teiginiai
Veikla neįprasta, įdomi, galima patirti naujų išpūdžių	6	„Smagu trumpam atitrūkti nuo mokslų“; „Tai smagu ir nauja“; „Norisi organizuoti smagią veiklą sau ir kitiems“; „Noriu patirti naujų išpūdžių, aktyviai dalyvauti įvairioje veikloje“
Praeitais metais veikusios MMB sužavėjo savo vykdoma veikla	4	„Mokykloje puikiai veikė anksčiau įkurtos bendrovės, todėl seniai laukiau progos, kada ir aš galėčiau pabandyti savo jėgas tokioje srityje“; „Aš likau sužavėta, kad įmanoma dar mokykloje sukurti įmonę ir pamatyti, kaip viskas daroma“
Patinka komandinis darbas	4	„Įdomu dirbti komandoje“; „Man patinka dirbti įmonėje su daug draugų“; „Darbas komandoje, bendravimas ir naudingas darbas“
Domina verslas	3	„Domina verslas ir jo ypatybės“; „Įgausiu įgūdžių tolimesnei atečiai“; „Norėjau praplėsti akiratį“

Kiekviena ugdomoji veikla turi tam tikrą tikslą. MMB kūrimo tikslas – skatinti mokinių verslumą, suteikti verslo patirties bei praktiškai pritaikyti ekonomikos žinias. Tyrimo metu paaiškėjo, kad, įsitraukdami į projektą, mokiniai pirmiausia ir tiki si dar mokyklos suole įgyti verslo patirties, kurios paprastai prireikia kuriant savo ar dalyvaujant kitų versle. Žaidžiant verslo žaidimus ar imitacijas, atsiranda galimybė įgyti patirties, nerizikuojant dideliu kapitalu (Kareivaitė, Rašickas, 2006). Be to, mokiniai išskyrė, kad MMB veikloje įgyjama grupinio darbo patirties, skatinamas jų išsradinumas, gebėjimas spręsti iškilusius sunkumus grupėje bendradarbiaujant, įgyjama naujų įgūdžių, reikalingų kasdiniame gyvenime, pvz., kaip tinkamai paskirstyti turimas lėšas, planuoti savo laiką. Šie verslumo gebėjimai, ugdomi MMB, apibrėžiami ir *Integruojamųjų (papildomųjų) programų gairėse* (2005).

Imdamiesi veiklos, mokiniai numatė galimus sunkumus MMB (2 lentelė). Tyrimo rezultatai rodo, kad mokiniai jaudinasi dėl tokių pat dalykų, kaip ir verslininkai, kurdami savo įmones. Svarbiausia problema informantai nurodė įmonės darbuotojų nuomonių skirtumą, nesutarimą įvairiais klausimais bei darbų nevykdymą. Verslo žaidimai, kaip ir MMB, gali išmokyti dirbti grupėse, nes mokėti bendrauti yra vienas iš svarbiausių gebėjimų versle (Bagdonas, 2002). Mokiniai mano, kad jiems, vykdant įmonės veiklą, bus sunku dirbti visiems kartu, jie bijo, kad komandinio darbo nebuvimas gali priversti įmonę prie bankroto. Kita priežastis, dėl kurios jaudinasi mokiniai, kurdami savo įmonę, tai – maža prekių paklausa. Informantai jaudinasi dėl to, kad nebus kam parduoti sukurtų produktų. Kad taip neatsitiktų, jie pasiryžę imtis visų reikalingų veiksmų: organizuoti įvairius renginius, daryti reklamines iškasas, plakatus ir pan.

2 lentelė. *Galimos problemos vykdant MMB veiklą* (N = 16)

Kategorija	Dažnis	Kategoriją apibūdinantys teiginiai
Įmonės darbuotojų nuomonių skirtumas, nesutarimas	6	„Nuomonių nesutarimas tarp mokinių“, „Nemokėjimas bendrauti grupėmis“, „Nebendradarbiavimas“
Darbų nevykdymas, nenoras dirbti	6	„Jeigu žmonės neatlieka jiems paskirtų darbų, gali sutrikti įmonės veikla“, „Neaktyvumas pakenktų įmonės veiklai“
Maža prekių paklausa	5	„Galime nesudominti kitų ir nesulaukti kitų dėmesio“, „Didžiausios problemos, manau, bus reklamos srityje. Kaip išgarsinti savo produkciją, kad būtų paklausis?“
Laiko trūkumas	4	„Nesuspėti atlikti visų užduočių, kas buvo liepta ar užsibrėžta“, „Galime nespėti gaminti produkcijos“

Antrame etape tirta, kaip mokiniai skirstėsi pareigomis, ar juos tenkina užimamos pareigos. Visi dalyviai (N = 15) teigė esą patenkinti užimamomis pareigomis. Beveik visi pareiškė, jog pareigomis jie pasiskirstė balsavimo būdu. Norintieji užimti aukštesnes pareigas (prezidentas, viceprezidentas, buhalteris) pasisiūlė patys, ir kandidatai buvo atrinkti daugumos mokinių sutikimu. Kitas pareigas (pagalbinis darbuotojas, gamybos darbuotojas) mokiniai užėmė tas, kurių patys norėjo. Tik vienam mokiniui (gamybos darbuotojui) pareigas paskyrė įmonės prezidentė, tačiau savo atliekamomis funkcijomis bei atsakomybėmis jis patenkintas.

Trečiame etape nagrinėta, kaip dažnai ir kur mokiniai užsiima MMB veikla, kur pardavinėja savo sukurtus gaminius, kas padeda išspręsti kilusias problemas. MMB vykdomoms veikloms atlikti reikia pa-

kankamai daug laiko. Mokiniai turi spėti pagaminti kokybiškus gaminius, stengtis pritraukti vartotojus, įtikinti juos, kad siūlomas gaminy yra aukštos kokybės ir jiems tikrai reikalingas, tvarkyti buhalterinius dokumentus ir kt. Kaip teigia daugiau nei pusė informantų (3 lentelė), įmonės veikla dažniausiai užsiima prieš įvairius renginius, tėvų susirinkimus, šventes, muges, kadangi tuo metu yra pardavinėjami mokinių sukurti gaminiai. Jie turi nuspręsti, kiek ir kokių gaminių pagaminti, kaip apipavidalinti reklaminius plakatus, kurie paskatintų žmones įsigyti siūlomų prekių. Tik 4 aktyviausi mokiniai pažymėjo, kad įmonės veikla užsiima dažnai, kadangi jiems ji labai svarbi. Išanalizavus atsakymus, paaiškėja, kad grupėje yra keli lyderiai, kurie dažniausiai viską organizuoja.

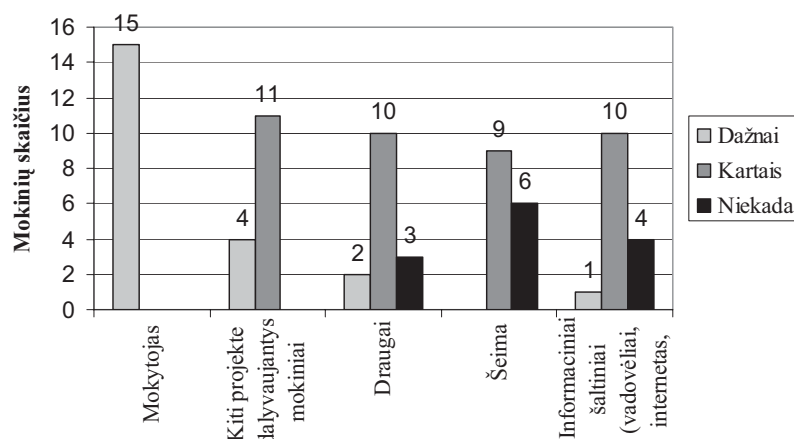
3 lentelė. *Mokinių laiko skyrimas MMB veiklai* (N = 15)

Kategorija	Dažnis	Kategoriją apibūdinantys teiginiai
Dažniausiai prieš šventes, renginius, muges	9	„Mano nuomone, kiekvienas iš mūsų daugiausia laiko skiria prieš renginį ar prieš pardavinėjimą“; „Kai ruošiamės darbus prieš šventes arba kitus renginius“
Kas savaitę (per pamokas)	5	„Kai būna pamokos“; „Kartą per savaitę kažkur“
Daug laiko	4	„Kai būna pamokos ir po pamokų“ „MMB veiklai skiriu daug laiko. Mūsų produkto gaminimas atima daug laiko, tad darbo turime įdėti kiekvienas. Kartais trunka nuo pamokų pabaigos (apie 14 h) iki 17–18h“
Nedaug laiko	2	„Užsiimu retai projektiniais darbais“

MMB veikloje dominuoja grupinis darbas, nes rezultatus lemia bendra gamybos darbuotojų veikla. Individualius įpareigojimus turi prezidentas ir buhalteris: organizuoja renginius, veda piniginę apskaitą. Visi MMB dalyviai teigė turintys darbo bei įpareigojimų ir ekonomikos pamokose, ir namuose. Tai rodo, jog mokiniams atliekama veikla patinka, ji mokinius įtraukia, skatina būti aktyvesnius.

Atliekant įvairias užduotis naujoje veikloje, nekyla abejonių, kad atsirastų neaiškių klausimų, į

kuriuos būtina vienaip ar kitaip atsakyti. Visi mokiniai pabrėžė (1 pav.), kad, kilus neaiškumams ir įvairioms problemoms, didžiausias jų pagalbininkas yra mokytojas. Tačiau mokytojas, kaip nurodoma „Lietuvos Junior Achievement“ MMB nuostatose, atlieka tik konsultanto vaidmenį, o už visus MMB darbus ir veiklos rezultatus atsakingi mokiniai. Mažiausiai pagalbos informantai prašo iš šeimos narių, retai ieško informaciniuose šaltiniuose (internete, vadovėliuose, laikraščiuose).

1 pav. Pagalbos šaltiniai, iškilus MMB veiklos sunkumams (N = 15)

Ketvirtosios apklausos tikslas – sužinoti, ar mokinių lūkesčiai išsipildė, ko jiems šiame projekte trūko bei ką naudinga jie gavo iš vykdomos veiklos. Visiems projekto dalyvaviams patiko vykdoma įmonės veikla ir sukėlė gerų emocijų. Šešiolika iš septyniolikos mokinių ir ateityje noriai dalyvautų panašiuose projektuose. Remiantis atsakymais, galima teigti, kad jiems labiausiai patiko pats dalyvavimas neįprastoje veikloje. Kaip teigia L. A. Collins (2006), naujos veiklos (verslo) kūrimas apima gebėjimus, betarpiškai susijusius su verslo valdymu: rizikos prisiėmimu, konfliktų valdymu, verslo planavimo gebėjimais, bendraisiais vadybos gebėjimais. Mokiniai patys buvo atsakingi už visą vykdomą veiklą, turėjo planuoti savo laiką, organizuoti renginius bei atlikti įvairius darbus, taip puoselėdami pasitikėjimą savimi, atsakingumą, organizuotumą, kūrybingumą. Mokinių išvardytos priežastys – džiaugsmas kurti, ekonominė nauda, įsijautimas į verslininko vaidmenį, poreikis vadovauti kitiems, poreikis pačiam sau ir kitiems įrodyti savo išmanymą, poreikis matyti konkrečius savo veiklos rezultatus – yra svarbūs verslumo ugdymo veiksniai.

Įvardindami dalyvavimo MMB veikloje naudą, mokiniai išskyrė ir ateities perspektyvos aspektą. Dauguma informantų (11 mokinių) pabrėžia, kad įgyta verslo patirtis, įdomiai vykdoma veikla skatina ateityje susimąstyti apie savo verslo kūrimą. Išskirtos tipinės sėkmingo verslininko savybės: galimybė rizikuoti, inovatyvumas, žinojimas, kaip funkcionuoja rinka, marketingo gebėjimai, gebėjimas bendradarbiauti. Visi šie gebėjimai buvo ugdomi vykdam MMB veiklą. Dalyvavimas projekte suteikė mokiniams pasitikėjimo rinktis su ekonomika ir verslu susijusias universitetinių studijų sritis.

Didžiausiu sunkumu mokiniai įvardijo per mažą pačių mokinių norą dirbti ir užsidirbti (13 mokinių) bei komandinio darbo stoką (10 mokinių). Kadangi įmonės veikloje dalyvavo nemažai mokinių, todėl visiems sutarti buvo tikrai sudėtinga. Reikia išmokti valdyti emocijas, kad nekiltų konfliktinių situacijų. Tačiau E. Bagdonas (2002) nurodo, kad emocinės įtampos mažinimas reikalingas tik tiek, kiek padeda valdyti jausmus, nepasiduoti panikai ir leidžia racionaliai veikti. Keturi mokiniai viena iš svarbiausių problemų išskyrė laiko trūkumą.

MMB vykdoma veikla gali padėti ne tik kuriant, vystant verslą ar studijuojant, bet ir kasdieninėse situacijose, kadangi ji skatina atsakomybę, kūrybiškumą, imlumą pokyčiams, toleranciją, bendradarbiavimą bei pasitikėjimą savo jėgomis siekti užsibrėžtų gyvenimo tikslų.

Išvados

1. Tyrimo rezultatai atskleidė: didžiausia paskaita ištraukti į mokomosios mokinių bendrovės

veiklą yra įdomi novatoriška veikla. Mokiniai nori prisiimti daugiau atsakomybės už savo veiksmus, priimti svarbius sprendimus bei efektyviai planuoti veiklą. Jie patys savo jėgomis gali pereiti visus įmonės gyvavimo veiklos etapus dar mokyklos suole, įgyti verslumo gebėjimų, verslininkų patirties, susipažinti su verslo rizika bei sunkumais.

2. Mokinių lūkesčiai atitiko realybę. Visi patenkinti dalyvavimu įmonės veikloje, dauguma jų tai mielai pakartotų panašiuose projektuose. Tiriamieji nurodė, kad mokomosios mokinių bendrovės veikla – tai puiki galimybė įgyti verslininkų patirties nerizikuojant dideliu kapitalu. Ši veikla ugdo pasitikėjimą savimi, atsakomybę, rizikavimą, gebėjimą išgyventi nesėkmę, kūrybiškumą, problemų sprendimą ir pan.
3. Projekto metu mokiniams iškilo darbų organizavimo, laiko stokos, grupės vieningumo trūkumo, siekiant bendro tikslo problemų.

Literatūra

1. Bagdonas E., 2002, *Verslo žaidimai: samprata, modeliai, tikrovė: monografija*. Kaunas: Technologija.
2. *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai*, 2008, <<http://www.pedagogika.lt>>. [2010-12-01].
3. Collins L. A., Smith A. J., Hannon P. D., 2006, Applying a synergistic learning approach in entrepreneurship education. *Management learning*, Nr. 37 (3). P. 335–354.
4. Čiegis R., Skunčikienė S., Rašickas A., 2005, Verslo žaidimų samprata ir paskirtis žinių visuomenėje. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 35. P. 53–62.
5. Gegieckienė L., Graikšienė A., 2009, *Verslumas*. Leidykla: Ciklonas.
6. *Integruojamųjų (papildomųjų) programų gairės*, 2005, <www.pedagogika.lt/puslapis/Gaires.doc>. [2010-12-10].
7. Kareivaitė R., Rašickas A., 2006, Interaktyvių verslo žaidimų esmė bei modeliavimo principai. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, Nr. 2 (9). P. 23–27.
8. Lietuvos Junior Achievement: mokomosios mokinių bendrovės. Žiūrėta [2010-12-14]. Prieiga per internetą: <http://www.lja.lt/naujas/bendroves/MMB_apie.htm>.
9. *Nacionalinė jaunimo verslumo skatinimo programa (2007–2011)* <www.npi.lt/site/Failai/6%20Giedrius%20Vaidelis.pdf>. [2011-03-15].
10. Pruskus V., 2003, *Verslo etika*. Vilnius: Enciklopedija.
11. Strazdienė G., Garalis A., 2006, Verslumas: ugdymo programos ir jų efektyvumo raiška. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, Nr. 38. P. 153–166.
12. *Valstybinis švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatų įgyvendinimo programa*. <http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/nutarimai/2005-01-24-82.htm>. [2011-04-01].

THE OPPORTUNITIES OF ENTREPRENEURSHIP EDUCATION OF SENIOR PUPILS IN JUNIOR ACHIEVEMENT

Ingrida Donielienė, Vita Každailytė, Asta Širiakovienė

Summary

Enterprise skills are necessary every day and in every sphere of life: seeking a career, at work, establishing business and making important decisions in everyday life. Educational Junior Achievement establishments are a great opportunity for pupils to apply their theoretical economic and business knowledge in practice, to gain experience, develop enterprise skills. Having analysed the results of the research it is possible to state that the greatest encouragement for the pupils to join the activities of the Junior Achievement is the chance to experience certain diversity: to escape from usual textbooks and lessons. They prefer learning through action, group work. While implementing the project, the pupils encounter the same problems as in real business: organisation of work, shortage of time, lack of cooperation in achieving the common aim. The pupils acknowledge that participation in the Junior Achievement stimulates such enterprise skills as self-confidence, responsibility, creativity, problem solution.

Key words: entrepreneurship education, students' company.

VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MOKINIŲ VERSLUMO UGDYMO GALIMYBĖS MOKOMOSIOSE MOKINIŲ BENDROVĖSE

Ingrida Donielienė, Vita Každailytė, Asta Širiakovienė

Santrauka

Verzlumo įgūdžių reikia visose gyvenimo srityse: ieškantis darbo, kuriant verslą bei priimant svarbius sprendimus kasdieniniame gyvenime. Mokomosios mokinių bendrovės – tai puiki galimybė mokiniams įsisavinti teorines ekonomikos ir verslo žinias pritaikyti praktiškai, įgyti patirties, tobulinti verslumo įgūdžius. Todėl svarbu išsiaiškinti vyresniųjų klasių mokinių verslumo ugdymo galimybes mokomosiose mokinių bendrovėse.

Išanalizavus tyrimo duomenis, galima teigti, kad mokiniams didžiausia paskata įsitraukti į mokomosios bendrovės veiklą – tai siekis atitrūkti nuo vadovėlių ir įprastų pamokų, jie mieliau renkasi mokymąsi veikiant, dirbant grupėse. Vykdomo projekto metu mokiniai susiduria su tokiomis pat problemomis kaip ir tikrame versle: darbų organizuotumas, laiko stoka, grupės vieningumo trūkumas, siekiant bendro tikslo. Mokiniai pripažįsta kad dalyvavimas mokomojoje mokinių bendrovėje skatina pasitikėjimą savimi, atsakomybę, kūrybiškumą, moko spręsti problemas.

Prasminiai žodžiai: verslumo ugdymas, mokomosios mokinių bendrovės.

Įteikta 2012-09-26